

Uredništvo i uprava
ZAGREB, Močvara
23. Državni lavo
Dvorac 8/II
LJUBLJANA
Javna 4a

CASTRA

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

ABESINSKA I ŠPANJOLSKA POUKA

>Ko nije s nama je protiv nama<, ponavlja je Mussolini u prvim danima skvadizma. Mi bi mogli da parafraziramo tu kriklicu i da kažemo: >Ko je s Mussolinijem, taj nije s nama<. O tome smo mi svi uvjereni. Sa tog stanovišta možemo da promotrimo i dogadjaje u Španiji, jer u koliko je s tim dogadjajima povezan talijanski i internacionalni fašizam, u toliko možemo te dogadjaje da promatramo sa specijalno našeg emigrantskog stanovišta kao i sa stanovišta našega naroda u Julijskoj Krajini. Jer sve to može imati velikog utjecaja i na rješenje našeg pitanja, kao i na kanalizaciju raznih vremena u emigraciji ovdje, kao i medju našim narodom dolje.

Dogadjaji u Španiji su, uglavnom, poznati iz dnevne štampe, naše i strane. A onaj koji tu štampu, i domaću i stranu, prati iz dana u dan, opazio je da se svi listovi dijele u dvije oštrotne diferencirane grupe. Jedni simpatiziraju s pobunjenim generalima plaćenim Marokancima i s desperadosima iz stranačke legije, dok drugi stoje na strani španjolskog naroda i legalne španske vlade izabrane od naroda s jednakim, općim i tajnim pravom glasa. Izabrane, a to treba podvući, za vrijeme dok su na vlasti u Španiji bili oni isti koji su sada digli bunu.

I sad se dogadjaju u svjetskoj štampi čudni paradoksi. Ona štampa koja je uvek propovijedala legalnost i koja je često citirala sv. Pavla da je >vlast od Boga i ko vlast ima od Boga je postavljen<, ta ista štampa danas napada zakonitu španjolsku vladu i slavi one koji su se pobunili protiv vlade. A disciplinovani fašisti Italije i Njemačke, kao i anahronistički plemići Poljske i Francuske, voze naoružane bombardere pobunjeničkim generalima s kojima bi imali ti generali da bombardiraju španjolske gradove u kojima je narod ustao u obranu zakonite vlade koju si je sam izabrao.

Još nešto opaža čitatelj u dnevnoj štampi. Sva ona štampa koja danas brani pobunjene fašističke generale, sva ta štampa je branila i Mussolinijev napad na Abesiniju. Oni koji nisu našli ni jedne riječi da osude masovno trovanje abesinskih žena i djece i peritom, ti isti ljudi danas pozivaju na križarsku vojnu protiv španjolskog naroda, koji oružjem u ruci brani svoju slobodu od fašističkih generala. Poznati francuski književnik François Mauriac, monarhist i akademik, nazivlje neki dan u >Figaru< članove francuske vlade šefovima razbojničkih bandi, jer da imaju namjeru pružiti pomoć zakonitoj španjolskoj vladi. A zakonita španjolska vlast postoji i ima po svim međunarodnim ugovorima pravo da kupuje u inostranstvu. Ali tu dozvolu za eventualnu trgovinu španjolske vlade u Francuskoj, smatraju ti Francuzi iz društva Mauriac-ova za zločin. A sav onaj krug ljudi oko Mauriac-a bio je nedavno uputio apel svijetu u kojem se opravdavalo mučki fašistički napadaj gasovima na abesinski narod koji je branio svoju slobodu i svoju kulturu pred fašističkim Rimom.

A ako takova poimanja o pravdi i moralu vladaju među tako kulturnim i visoko obrazovanim ljudima, kao što su članovi Francuske akademije, kakove pojmove mogu o tome da imaju razni fašističi i fašistofili razasuti po cijeloj kugli zemaljskoj.

Julijska Krajina i Španija — to je skoro nemoguće usporedjivati. Mi, koji smo mali otečepjeni dio jednog malog polubalkanskog naroda; mi koji nemamo ni Cervantesa ni Murilla ni Kolumba ni Ignacija Loyola, mi se ne možemo staviti uz bok tom narodu koji zaprema cijeli Iberski poluotok i velik dio historije staroga, srednjega i novoga vijeka. Sest stotina hiljada seljaka u Julijskoj Krajini, i to šest stotina hiljada seljaka koji će doskoru ostati i bez zemlje, šta ti seljaci mogu da

KAKO MUSSOLINI OSVAJA ŠPANIJU

(POLITIČKI DOPIS IZ LONDONA)

Donašamo ovaj originalni dopis iz Londona iz pera poznatog engleskog publiciste Howarda. Iako se u svemu ne slažemo sa izvadnjima pisca, donašamo članak kao ilustraciju mišljenja jednog Engleza o udjelu Mussolinijevom u pobuni španskih generala.

London, 10. augusta (ATP). — Sve se više pokazuje kako dalekosežne posljedice imaju pobeda Mussolinija u Abesiniji za naš kontinent. Duce slijedi starom spoznjanju da se na svaki snažni udarac mora dati drugi i treći udarac, da protivnik ne bi našao vremena da se snadje. Mussolini iskorisćava svoj triumf da dosadanjem ravnote u Sredozemnom moru potpuno poremeti.

Najprije je pokušao u Egiptu i u Palestini provocirati nerede, ali je moraо skoro uvidjeti, da takovo rovarenje samo polako donosi uspjeh. Tada je odlučio, da nezadovoljstvo španskih vojnih krugova iskoristi u svoje svrhe. Sueski kanal izgubio je svoju važnost sa strateške strane uslijed uspostavljanja etiopskog carstva. Isto tako ni Malta za Englesku nema više ranije vrijednosti pošto je Italija izgradila ostrvo Pantelleria i pretvorila ga u tvrdjavu. Samo je trebalo još otvoriti put na zapadu da bi se čitavo Sredozemno more istrglo iz kontrole Engleske.

Tako je Mussolini tražio veze sa španjolskim pobunjenicima i on je dao prvi metak kao signal za ustanak. Kod toga ga nisu vodili nikakvi ideološki motivi, već samo čisti interesi talijanskog

imperiјa, koji bi on htio da ojača koliko god je moguće. Da mu je kod toga mogla bolje da posluži »Narodna fronta« Madrida, Mussolini ne bi oklijevao ni sekunde, da se s njom stavi u vezu. Ne smije se zaboraviti, da je prva država, koja se je stavila u vezu sa Sovjetskom Rusijom baš Italija i ona je od sela pobjednica bila prva koja je sa komunističkom Rusijom sklopila pakt prijateljstva. Ali, pošto je ovog puta vjerovao, da ustaše imaju više izgleda na pobjedu, nije se žaoao da pripremi i moralnu pomoć do u najmanji detalj.

DRŽITE LOPOVA

Prije svega uredio je on dugogodišnji konflikt sa Njemačkom time da je prisilio Beč na sklapanje sporazuma sa Njemačkom. Time si je zaštitio ledja i ujedno stvorio jednu fašističku frontu. To mu je trebalo kao pretnja za njegove proteste radi francuske pomoći mađarskoj vlasti. Razumljivo je, da je Francuska simpatizirala sa ljevičarskom vlastom, koja je došla na vlast potpuno legalno, a koju su fašistički generali napali. Upravo je nerazumljivo, kako se može kriviti Francusku radi navodnih iliferacija muncije i aviona. Ali Mussolini je trebao izgovor za svoju vlastitu pomoć ustašama. Kod toga mu nije dogovaralo što je vlasta g. Bluma bila brža od njega i oduzela mu svaki izgovor. Međutim Mussolini se zna brzo snaći: on je uhvaćene avione jednostavno pretvorio u privatne avione, koji su trebali da repatrijiraju talijanske državljane iz Španije. Od onda naziva sva nastojanja

zapadnih sila da se ostali svijet ne mijesja u španjolski konflikt kao neiskrena i nalazi uviјek nove izgovore, da bi mogao generalu Francu poslati čim veći broj aviona marke Caproni, koji su kod napada na Badajoz već bili u akciji. On je uspio ostale države označiti za grješnike, da sebi osigura uspjeh, koji danas u svijetu realiteta jedino brojli.

OPEĆ ENGLEŠKA PROTIV ITALIJE

Prema ovakovom postupku treba zaista herojske snage za održanje stava, koji zauzima Francuska. Ne ćemo da uzimamo u obzir idejne simpatije, koje današnja francuska vlast gaji prema Madridu. I vanjsko-politički položaj Francuske bio bi pobjedom ustaša znatno pogoršan. O tome su svi na čistu. Ako dakle Pariz ipak zadrži svoju nadčovječnu suzdržljivost, to se ipak ne smije tumačiti kao slabost ili bojazan od onih koji svakom zgodom ističu svoju surovu snagu. Uistini ovo držanje Francuske pretstavlja snagu jednog zrelog i mudrog naroda, koji ima samo jednu želju: Da Evropi sačuva mir. Doći će još vrijeme, kada će svijet moći to opet pravilno ocijeniti.

Jače nego Francuska bila bi uspjehom fašista pogodjena Engleska. To će se u narednim tjednima sve jače pokazati. Kod građanskog rata u Španiji ne radi se toliko o jednoj borbi između fašizma i Moskve — konačno Moskva do danas nije dala ništa drugo nego lijepo riječi i nešto novaca — već se tu radi o nastavku talijansko-engleskog konfliktta.

Percival Howard (ATP)

DEVETNAJSTLETEN MLAĐENIČ ŽRTEV PODIVJANIH MILIČNIKOV

Gorica, avgusta 1936. — Agis. — V začetku tega meseca so na poti proti vasi Log pri Novakih na Cerkljanskem milleniku ustavili 19-letnega Karla Selaka, doma iz Planine pri Cerknem. Ker v obmejnih krajih na Cerkljanskem stalno zalezujejo in lovijo tihotape tobaka, so pod to pretvezo izvršili pri njem osobno preiskavo in dobili večji znesek denarja, katerega so mu takoži zaplenili. Nato so ga napadli z raznimi psovki, kar jim pa ni zadostovalo, temveč so ga začeli še pretepati s puškinimi kopiti teliko časa, da se je onesveščen zgrudil na tla. Prebilis so mu lobanjo in je po nekaj dnevnih umrl na posledicami. Vsa zloba ter strahotna nezakonitost, ki jo morajo naši ljudje trpeti pa je razvidna iz uradnega komisarskega pregleda, pri katerem je zdravnik ugotovil, da je nesrečni podlegel »možganski kapit« samo da ostanje zverinski zločinci nekaznovani za svoje nečlovečko postopanje. Mlađen-

ga Selaka so 7. t. m. pokopali. Za njim žalujejo ne samo bratje, sestre in starši, temveč vsi oni, ki so ga poznali. Bil je znan kot dober, priden in pošten fant, priljubljen pri ljudeh, posebno pri sovražnikih. Ravnokar je končal predpisano učeno dobo pri nekem krajaškem mojstru in je imel namen v najkrajšem času otvoriti lastno obrt. Zverinski milicički, ki so izvršili zločin nad nedolžnim fantom, so si s tem svojim dejanjem še povečali nenaklonjenost in sovraštvo pri naših ljudeh, med katerimi je dogodek izval splošno ogorčenje, zlasti, ker še niso pozabili, kako je pred leti isto tako po nedolžnem postala žrtev miličniških pušč mlada mati Ivanka Bevk. Mnenje ljudstva je, da je bil sum tihotapstva samo pretveza in da je bil mlađenič namenoma napaden. Tako se je število žrtv, ki jih je fašizem tekom let zahteval od našega naroda, spet povečalo s tem zverinskim dogodom.

U ISTRI SE VRŠE NEPRESTANO NOVE PREMETAĆINE I HAPŠENJA

STENBERGER SLAVKO I LOGAR SLAVKO IZ VRBOVA UHAPŠENI. — BRAĆA LOGARA SLAVKA, INVALIDI, ISPREBIJANI.

Vrbovo, avgusta 1936. — U posljednje vrijeme nam ne daju nikako mira. — Svako malo, vremena vrše po sellima premetaćine i po nekoga zatvore i ispremljate. Tako su u noći izmedju 2 i 3 o. mj. opkolili karabineri i milicija naše selo i dalli na premetaćinu u nekim kućama.

Prvu premetaćinu su napravili u kući Stenberger Slavka, ali nisu mu ništa našli. Sasvim tim su ga četvorica odmah odvela izvan sela u policijski auto i uhapsili ga. Stenberger Slavko je star 24 godine.

Drugu premetaćinu su napravili u kući Logar Slavka zvanog Štefakov. Ni njemu nisu ništa našli, ali su i njega uhapsili. Logar Slavko, star 23 godine, bio je jedini u kući koji je sposoban za rad. On ima,

naime, dva bolesna brata. Jedan, stariji, je od dijetinjstva uzet u nogama i ne može se s njima služiti niti za svoje najnužnije potrebe, a drugi je živčano bolestan i potpuno gluhi. Kada su ta dva nesretna brata vidjeli da su im Slavka, jednog hranitelja uhapsili, napali su u kući na karabinjere i milicijone, ali su ih ovi sve isprebijali. Naročito su istukli i iskrvarili starijeg, koji ne može hodati i koji se oko njih vukao kada je vido da mu brata hapse.

Ta hapšenja, a naročito ta mučenja jadnih nemoćnika, su uzbunila cijelu okolicu. Još više je narod ogrčen na jednog našeg izroda koji da je optužio Stenbergera i Logara. To je Smrli Ivan, rodom iz Črnog Vrha kod Idrije.

Svi bi oni okrenuli palac k zemlji, onako kao što su ga stari Rimljani okretali u amfiteatru kada su htjeli smrt gladijatora.

Jer oni su s Mussolinijem, s fašizmom, i oni su protiv nama.

To se, uglavnom, odnosi na stranu štampu. Na domaću ne možemo u cijelosti primjeniti te zaključke, jer naša štampa, pa i ona koja je na strani španjolskih generala, ne može da nas mimoidje, jer mi smo, odnajzad, dio tog istog naroda. Tom narodu pripadamo i etnički i historički i kulturno. Mi smo samo jedna grana tog narodnog stabla, iako otsječena, kao što je to lijevo kazao u jednoj pjesmi naš barba

ARETACIJA RADI ŽALITVE JAVNEGA ORGANA

Trst, avg. 1936. Agis. V Divači so aretrirali pred kratkim nekoga 26 letnega mladeniča doma iz Ležeč, male vasi pri Znidarjevih. Aretirani je vprito brigadirja žalil javne organe, posebno pa njega in sicer javno v neki gostilni ter bil takoj aretriran in odpeljan v zapore. Sedaj se nahaja menda v Trstu. Šlo je radi nekoga javnega plesa, za katerega si je aretrirani moral že preje urediti neke formalnosti, a je odlašal. Sicer pa je znan kot zelo agresiven in nagel fant. Kazen za take žalitve je precej stroga in ga čaka gotovo čez leto zapora.

TAJNA POLICIJA PLIJENI PISMA IZ JUGOSLAVIJE I PROGONI ZBOG TOGA

Jablanica, avgusta 1936. Dne 12. jula bio je nenađano uhapšen u našem selu jedan naš mladič imenom Logar Josip i odveden je bio u Bistrici. Ispriavniko nije znao zašto je on uhapšen, i tek sada se je saznao, što je na stvari. Bio je uhapšen zbog toga, što mu je jedan njegov rodjak pisao iz Jugoslavije. U tom mu je listu javljao da je njemu dobro i da je na slobodi. Taj je list primila u ruke tajna policija u Bistrici, koja ga je pretipkala, a list je dalje poslala Logaru ali otvoren. Zbog tog lista morao je 6 dana da odleži u Bistričkim zatvorima.

ARETACIJA OBČINSKEGO USLUŽBENCA V ILIRSKI BISTRICI

Reka, avgusta 1936. — Agis. — V rečke zapore je bil pred kratkim pripečlan 35-letni Krpan Srečko, zidarski mojster, doma iz Renč pri Gorici, uslužben pri ilirsko-bistrički občini. Ob neki pričilki je u gostilni izrazil svoje mnenje, ki ni v skladu s cilji, ki jih fašizem sleduje. Bil je aretriran in odveden v bistričke zapore, kjer je bil zaslisan, nato pa odpeljan v Reko, kjer čaka na obsodbo.

Rike. Radi svega toga ta bi štampa, vjerujemo, branila naše interese pred fašizmom, jer su to i njezini interesi, kao što nas, iako ne u dovoljnoj mjeri, branii i sada, ali — dobro je imati u vidu abesinsku i španjolsku pouku. Dobro je unapred znati na koga se možemo osloniti i koga se moramo čuvati. Unapred moramo znati ko je, i kće biti, s nama, a ko protiv nama. Jer prema tome saznanju moramo usmjeriti i naš rad u emigraciji i naš rad u Julijskoj Krajini. To, možda, nije lako, ali je potrebno.

Jer Abesinja i Španija nam je dobra pouka, a preći preko te pouke zatvorenih očiju, bio bi grijeh i zločin. (t. p.)

Saradnicima „Jadranskog koledara“

Kao što je bilo već objavljeno, i ove godine će izići »Jadranski koledar«. Mnoge dosadanje saradnike smo i posebnim dopisima zamolili za saradnju, a one koji još nisu primili posebno poziva molimo da nam isto tako pošalju svoje priloge. Uz dosadanje redovite saradnike molimo i sve ostale emigrante koji bi htjeli da saraduju u koledaru, da nam svoje priloge pošalju najdalje do polovice septembra.

Ti prilizi mogu biti iz oblasti lilepe književnosti (novele, pjesme) kao i naučni prilizi našoj općoj kulturi. Članci mogu biti kulturno historijski, opće historijski, ideološki (emigracija, narodne manjine itd.). Sve ono što doprinaša upoznavanju našeg naroda i naše zemlje pod Italijom kao i sve ono što može da doprinose pročišćavanju nekih pojmoveva (političkih uopće, emigrantskih, kulturnih itd.) može da udje u koledar.

Ujedno pozivamo i ove godine našu omladinu da pošalje svoj prilog. Ako tih priloga bude dovoljno, i ako budu dobri, uredit ćemo i ove godine posebni omladinski dio. U protivnom slučaju ćemo bolje priloge stampati u općem dijelu.

Svi i llozi neka budu kratki, jer stolimo na stanovištu da čim više saradnika, čim više priloga i čim boljih i raznovrsnijih.

Srpskohrvatski prilizi neka se šalju na Uredništvo »Jadranskog koledara«, Zagreb, Masarykova 28a, II., a slovenski na Uredništvo »Istre«, Ljubljana, Erjavčeva 4a.

TOLMINSKO PISMO

Tolmin, avgusta 1936. — Agis. — Tolmin dobiva počasi mestno lice. Ceste so polite s katanom, kar je sicer prepotrebno, kajti ne samo velik, ampak naravnost velikanski promet, ki sestoji večinoma iz samih transportov vojaštva in vojaškega materiala bi sicer povzročil, da bi bil trg stalno zavit v oblake prahu. Hiše imajo olešani zunanjii vitez, po ulicah je opaziti živahno življene, ki pa nima v sebi nič domačega — nič našega. Okoliške vasi nimajo te pisane množice miličnikov, uradnikov in vojaštva, zato so kot zamrle. Ob sobotnih večerih ni slišati fantovske pesmi na vasi, niti kramlijanja ženice pred pragovali. Gospodarstvo je absolutno pasivno. Dolgo pri goriškem »Montu« se ne manjšajo, ampak leto za letom višajo. Finale je tista znana disonanca vsega našega ozemlja: boben. Skoro vsa posevna brez izjeme so zapisana taki smrti.

Starodavni vodnjak, kjer so po tradiciji saljivi Tolmenci polizili »na pare-pusta, so podrli. Trg uporabljo danes za avtomobilsko postajališče. Baje namevajo podreti tudi bivši gasilski dom, ki je zelo prostoren in kjer je gimnazija dosedaj imela po nekaj razredov. Zakaj bi potem uporabili tako pridobljeni prostor, ni znamo. Ker je poslopje samo zelo prostorno in uporabljivo za karkoli, je sicer to neverjetno, toda bogosveti, kakšne načrte ima tolminska gospoška.

Zatolmin je izgubil svoje cvetoče lice. Lanska povodenj (hudourniki so vdrli iz Vodil-vrha) je zapustila po poljih vsepolno grušča. Kolikor so kmetje sami zmogli, so polja očistili, vendar so ostali še občutni sledovi. Poleg tega jim pa še vojaštvo povzroča povsod, koder se pojavi, neprecenljivo škodo.

Posebno prizadeta tolminska vas je Poljubinj. Kmetom so odvezeli vsa polja v razne namene tako, da so ostali brez zemlje. Za odvete oziroma razlašcene komplekse pa ne plačajo nobene odškodnine. Tako se bo počasi poljubinsko polje, ki je bilo doslej eno izmed najlepših in najrodotnejših na Tolminskem, spremenilo v veliko vojaško vas, ali bolje rečeno, v utrdbo. Tako je ta, še do nedavna lepa vasica s prekrasnimi polji in travniksi sedaj vsa zapisana smrtil. S čim naj se ubogi kmet danes preživlja, ko nima več kam zasaditi motike, ne zastaviti pluga; nima kam sejati pristradanega zrnja in nima možnosti, da bi s čim drugim služil kruhu zase in za svoje otroke. Pa tako ni samo življene v Tolminu in neposredni okolici, ampak take in podobne — mora še slabše — so razmre tudi po drugih tolminskih vaseh.

OSUMLJENI TIHOTAPSTVA IN ARETIRANI

Cerkno, avgusta 1936. — Agis. — Pred nekaj dnevi so italijanski finančni stražniki naleteli blizu Krnic nad Sp. Idrijo na štiri mladeniče ter baje dobili pri njih jugoslovanski tobak. Tako so jim napovedali aretacijo ter jih odpejali, in sicer so to: Anton Kacin iz Krnic, Jože Šinkovec iz Krnic, Tušar France iz Masor in Friderik Medved iz Krnic. Po zaslijanju so bili vsi štirje aretiranci odpeljani v goriške zapore, kjer jih po namigu finančnih stražnikov čaka občutna kazen. Smatrajo namreč, da omenjeni štirje aretiranci tvorijo tihotapsko tolpo zase, vendar pa je ta sum dvomljiv.

SEJLACI IZ LUPOGLAVA OKAJAVAJU U TAMNICI LJUBAV ZA SVOJU PJEŠMU.

„Srpski književni glasnik“ o bespravnom položaju našega naroda pod Italijom

»Srpski književni glasnik« donosi redovito u svakom broju vanjskopolitičke prikaze. Te prikaze piše g. Joca Jovanović, bivši ministar u Beču i sadanji šef Zemljoradničke stranke. U broju od 16. jula, u članku o narodnim manjinama, ima i ovaj odlomak koji govori o bespravnom položaju naše manjine u Italiji.

Ima velikih država u kojima nacionalne manjine ne uživaju nikakva prava, samo zato što one ne ispunjavaju svoje moralne obaveze, koje su dalli njihovi vladari i vlade u doba kada su se donosile odredbe o manjinama u Parizu i unesile v Sen-Zermenski ugovor. Nacionalne manjine u takvoj jednoj državi, iako se nalaze u velikim masama i na neprekidnoj teritoriji uz granice svojih slobodnih sapermenika, pogubile su sva svoja prava: pravo na svoj jezik, na svoje pjesme u školi na službu u crkvi na svome jeziku. Te nacionalne manjine su danas, i pored prava koje im daje crkva — kanonskog prava — i njihova kultur-

na razvijenost, pogubile svoje škole, svoje crkve, svoje listove, svoje prosvjetne ustanove. Sa tim nacionalnim manjinama postupa se gotovo kao sa crncima u Africi, iako su one u poslednjem evropskom ratu primljene za gospodareću naciju velike žrtve. Može se reći da se poslije toga rata i tih žrtava postupa još gore. Duboki psihološki pokret koji je nastao poslije, koji je podigao ponos i samopouzdanje kod pobedioca, razumljiv je. Ovo što je značajno to je što se u obrnutoj sramnjeri podigla i nacionalna netrpeljivost. Nacionalne manjine sada mnogo više pate nego prije rata. Osvoja organizovana nad manjinama od negovornih činilaca, kojima odgovorni gledaju kroz prste, biva sve bezobzirnija. Ranije je udarala gospodareća nacija na skupine, na duhovne ustanove nacionalnih manjina, sada udara na pojedincu, na individualni život.

Ovo vrlo sumorno rasmatranje pitanja nacionalnih manjina, pokazuje nedostatke cijelog manjinskog sistema, a naročito onu rdjavu njegovu stranu da sve države, velike ili male, nisu izjednačene u pravima i obavezama. Svakoja-

ko, pri novom uredjivanju stvari u Evropi morat će se i cio ovaj sistem staviti na drugu osnovu, Ravnopravnost svih država u pogledu kontrole i postupanja prema nacionalnim manjinama mora biti temelj novoga uredjenja. Manjinama se mora obezbediti pravo kakvo uživa u svakoj državi gospodareća nacija, kao što se može odrediti i dužnost država da ne prave od manjinskoga pitanja dio programa svoje državne politike. Nacionalnim manjinama se može dati pravo da svoje porijeklo, svoj jezik, svoju vjeru čuvaju; uslovi života koje gospodareća nacija kroz svoju vladu i vlast stvara, bit će uvijek jamstvo za što čvrše privezivanje nacionalnih manjina za tlo i za državu. Nacionaliziranje ili denacionaliziranje jedne manjine zavisi od pogodaba koje gospodareća nacija stvorila za sebe i za nju. SloboDNA utakmica u zajedničkom životu i puna ravnopravnost svih gradjana jedne države, bez obzira na pleme, na vjeru i na jezik, izgleda najbolja garantija za rješenje manjinskoga pitanja. Historija, najnovija, pruža nam za to sjejne dokaze.

DELOVANJE RAZNARODOVALNEGA DRUŠTVA

„ITALIA REDENTA“ V JULIJSKI KRAJINI, V LETU 1934. ŠTEVILKE, KI NEKAJ POVEDO

»Italia Redenta« je največji organizem, katerega namen je čimprej in uspešnejše poitalijančiti Slovence in Hrvate v Julijski Krajini. Poleg mnogovrstnega delovanja pri nas je njeno področje tudi Južna Tirolska Province, kjer deluje so: Bozen, Trident, Videm, Gorica, Trst, Puli, Reka in Zader. V naslednjem prinašamo bilanco delovanja tega organizma v l. 1934, da si bomo ustvarili vsaj delno sliko, kako obsežno je bilo delo na področju raznarodovanja. Pod upravne urade, ki imajo sedeže v Boznu, Tridentu in Zadru je spadalo l. 1934 269 otroških vrtcev z 14.000 otroki, 9 dekliških krojnih šol z 640 učenkami, 3 »doposcuole« z 400 učenc, 12 drž. ljudskih šol ki jih je upravljalo in podpiralo društvo »Italia Redenta«, z 134 učenc, 43 sestnitni tečaji, ki so imeli 200.000 udeležb, 360 kmetijskih šol z 10.700 učenc, 782 večernih tečajev z 20.000 učenc.

NAMEN DRUŠTVA: POITALIJANČEVANJE

Glavni namen je pač v vseh teh šolah forisiranje italijančine in italijanskega duha v obliku nedolžne šolske materije. V l. 1934 je društvo razdelilo med otroke 2.730.000 porcij jedil med 17.000 otrok. To je bilo 900.000 lir. Sploh se to društvo udejstvuje v vseh področjih, ki se tičejo učencev kakor tudi učiteljev samih. Skrbi za zdravljanje jetike, razdeljuje ribje olje in druga zdravila, pošilja otroke na more in na planine, o božiču daje darove obleke itd. (befana) skrbi da se učitelji izpolnjujejo v svoji pedagoški stroki, skrbi za šolske knjižnice itd. V vsem tem, čeprav humanitarnem delu se vestno skriva vedno isti namen: italijaniziranje.

NAJVEČJA SKRB SO JIM OTROŠKI VRTCI

Najbolj so društvo pri srcu otroški vrtci, kajti hočejo, da se otrok že za mladih privadi italijanskega jezika in da zguši kontakt z domom, da se mu odtuji. Društvo ima sedaj (te številke veljajo za 11. 1936) 269 otroških vrtcev. To je 9 več kakor lansko leto, 7 so jih otvorili v Julijskih Krajini, 2 na Juž. Tirolskem in 1 so pa zaprli na Cresu, ker je bil premalo obiskovalnik. Pod Trident spada 16 otroških vrtcev pod Bozen 78, pod Trst pa 171 (za vseh 5 provinc Julijskih Krajina), a pod Zader 4 z 1.054, 4.391, 8.297 in 185 otroki. Krojne šole in »doposcuole« so na Juž. Tirolskem.

PET GODINA ROBIJE RADI HRVATSKE PJESME

SELJACI IZ LUPOGLAVA OKAJAVAJU U TAMNICI LJUBAV ZA SVOJU PJESMU. — SKRLJ IVAN OSUDJEN NA 6 MJESECI RADI BIJEGA PREKO GRANICE

Lupoglava, avgusta 1936. — Prošle godine u avgustu smo Vam bili javili o hapšenju nekoliko naših ljudi, koji su bili zatvoreni zbog pjevanja naših narodnih pjesama u gostioni Bulića. Medju uhapšenim nalazili su se Kukarčić Josip zvan Suški, Kocijančić Vjekoslav zvan Moljev, Skrlj Josip zvan Pepić, Ravnčić Franjo zvan Udić, i Ulijančić Frane. Kako smo vam bili javili, svi su ovi naši ljudi bili otpremeni na Pulu, osim Ulijančić Frane koji je bio pobegao u Jugoslaviju. Nakon jedanaest mjeseci održana je u Pazinu protiv njih rasprava i to 15. jula o. g.

Na ovoj raspravi osudjeni su: Skrlj Jo-

Ob pričetku šolskega leta so odprli 12 šol, ki jih je podpiralo društvo. »Italia Redenta« vzdržuje v Gorici nekak otroški dom »asilo-nido« na račun dežele.

Na Lidu pri Benečkah so eksperimentirali letovišče za otroke iz bozenske, tridentinske in tržaške province. Za zadrsko provinco so naredili letovišče blizu Zadra. Iz Juž. Tirolske so pošiljali učiteljice na protijetno zdravljenje v Pozzuoli pri Napoliju, V. Žabnico pa so pošiljali učiteljice na planinsko letovišče.

DENARNI VIRI

Po vsej Italiji je 23 odborov, ki delujejo v glavnih mestih, ki jim je glavna naloga nabiranje sredstev. Ti so v l. 1934 nabrali 220.000 lir, kar znači z ostankom prejšnjega leta 561.000 likvidnega denarja po izkazu bilance konec 1934. Vrednostnih papirjev je bilo 270.000 lir. Darovi so znali 280.000 lir, darovi v naturi 34.000 lir. »Italia Redenta« je imela l. 1934 okoli 6 milijonov lir stroškov, to je v naši valuti 20 milijonov dinarjev! Dohodki pa so znali v l. 1934 5,5 milijona lir. Deficit se je kril z lastnim premoženjem. Dohodki osrednjega urada so sestojali iz prispevkov in podpor raznih državnih in upravnih organov, raznih organizacij in društev ter iz privatnih prispevkov. Dohodki upravnih uradov so pa bili v glavnem prispevki in dotacije občin, privatnih podjetij, prostovoljni privatni darovi (n. pr. pistolski vojvoda, študijski načelnik v Tridentu, predgovornik v Labinu, idrijski rudnik itd.). Imovina je znašala 31 dec. 1934 6.700.000 lir, od teh 1 milijon v nepremičninah, 2 milijoni 250.000 v vrednostnih papirjih, 3 milijone v denarju 500.000 lir pri štirih upravnih uradih, 300.000 pa pri odborih.

V juniju 1934 so prišli pod društveno oblast tečaji za odrasle in kmetijske šole v Julijski Krajini, ki jih je preje upravljala znanja »Società Umanitaria« iz Milana. V šol. letu 1934/35 je bilo na Južnem Tirolu in Tridentinskom 267 enotnih kmetijskih šol z 8.000 učenc, v Jul. Krajini pa 93 šol z 3.000 učenc. Tečajev za odrasle je bilo na Tridentinskom in v Južnem Tirolu 564 na 14.000 udeleženici, v Julijski Krajini pa 217 z 6.000 učenc.

Stroški za enotne kmetijske šole so znašali 2.340.000, za večerne tečaje, tečaje je za odrasle itd. je bilo izdanih 750.000 lir.

Agis.

Fraternité...

REMO I ROMULO

PAMET JEDNOG GOSPODINA KOJI SE ZOVE ATTILIO CRAGLIETTO...

U Zadru, u plemenitoj knjižari plemenitog Schönfelda, izšla je ove godine u »Collezione di studi slavie« (urednik Arturo Cronia) brošura pod naslovom: »Cenni sugli elementi italiani della parlata dei Croati dell'Istria«. Pisac se zove Attilio Craglietto. Kao što se vidi po naslovu, u toj knjižici se iznalači utjecaj talijanskog jezika na hrvatski jezik u Istri. Mi ne bi protiv toga imali ništa, čak bi takov naučni rad moral i pohvaliti. Ali kada se vidi predgovor, tada se dobije drugi dojam o namjeni i svrhi te knjižice. U predgovoru dokazuje pisac kako smo mi puno niže od istarskih Talijana i da taj spis dokazuje »Kliko su Istrani (t. j. Talijani. Op. ur.) učinili za širenje talijanskog jezika među slavenskim pukom (populazione slava) u svojoj (t. j. istarskih Talijana) plemenitoj zemnji.«

To je jedna.

A druga je slijedeća: Kada bi Austrija bila ostavila na miru istarske Talijane, u Istri bi bilo došlo do stvaranja dialekta talijansko-slovenskog. Dakako, taj novi jezik talijansko-slovenski bio bi dio talijanskog jezika, a s njim bi se služili Hrvati, dok bi istarskim Talijanima bio ostao njihov plemeniti govor.

To dokazuje g. Craglietto raznim sufiksima i prefiksima i s nekih 280 riječi iz istarskih hrvatskih dialekata (i to često poznate).

Šta bi mogli odgovoriti tom gospodinu na njegove »pametne zaključke. Ništa. Jer on ne bi ni htio ni smio razumjeti. Možda bi tom gospodinu, koji se zove Craglietto, mogli predložiti njegovo vlastito prezime i dokazati mu kako nisu samo Hrvati učinili talijanske riječi i dodavali im svoje sufiksima, već su to činili i Talijani s našim riječima. Jer Craglietto je postal od Kralj, a tome je nadan talijanski sufiks — etto, (cao Carletto, carretto itd.) pada je, eto i taj gospodin neka jezična simbioza hrvatske krvi

TALIJANSKA ANTIFAŠIŠTICKA ŠTAMPA O DOGADJAJIMA U ŠPANIJI

APEL ANTIFAŠISTIMA

Giustizia e Libertà — Španjolski revolucionari nastavljaju nesmanjenom hrabrošču borbu protiv fašističke opaside. Na svim frontovima se svakog dana manifestiraju epizode vanredne hrabrosti sa strane španskog naroda. Naletu pučke milicije suprotstavljaju pobunjenici plaćeničke trupe i orudja uništavanja koje im je dao Mussolini i Hitler. Fašizmi nastavljaju i nastaviti će oboružavanjem krivaca gradjanskog rata, profesionalnih generala »pronunciamenta«, usprkos formalnih obaveza o neutralnosti. Ovo aktivno jatakanje sa pobunjenicima pridaže sve više i više toj borbi u Španiji međunarodni općenit značaj. Fašizmi znaju da su u Španiji na kocki interesi međunarodnog proletarijata. To je najveća bitka između snaga humane emancipacije s jedne strane, i političkog i socijalnog zatiranja s druge strane. Fašizam je očajni integralni pretstavnik te druge strane. Tradicionalne demokracije, nesigurne, kontradiktorne, strašljive pred agresivnim dinamizmom fašističkih režima, odriču se svoje historijske misije, izdajući u isti moh svoje principe i svoje interese. Radi toga moraju narodi sami da brane sebe i svoju budućnost. Ko se bori za stvar španjolskog naroda, bori se za stvar cijelokupnog svjetskog antifašizma.

Saznanje tih zajedničkih idea i ciljeva nameće nam dužnost konkretne solidarnosti. Talijanski antifašisti to vrše i vrišiće. One su zapečatili i zapečaćaju krviju, uz bok španjolskih boraca, bratstvo koje će sutra biti snaga slobode, pravde i mira.

Oni koji ne mogu da dadu sami sebe neka daju sredstva. Niko ne smije dezertirati sa te dužnosti. Na naš apel su odgovorili mnogi drugovi, većnom radnicima. Mi taj apel ponavljamo i ponavljat ćemo ga. Prilog onih koji mukom stićevoj kruh neka bude primjer i poticaj svima onima koji mogu.

Svi moraju dati svoje priloge.

TALIJANIMA U INOZEMSTVU

Il Grido del Popolo — U Španjolskoj se cijeli narod, i ljudi i žene, junački bori da sačuva demokratske slobode, da sačuva red i mir ugrožen od fašizma koji su naoružali izdajničke generale i plaćenike stanačke legije.

Talijanska vlada otvoreno pomaže pobunjenike protiv zakonite vlade prijateljske države. Mussolini šalje avione i novac onima koji su poveli gradjanski rat, onima ubojicama koji su dali nalog da se zarobljenike masakrira.

To je liga na dobrom imenu Italije! Tu ligu treba oprati!

Talijani koji žive u inostranstvu među narodima koji otvoreno manifestiraju solidarnost sa junačkim španjolskim narodom, ti Talijani ne smiju trptjeti da infamne akcije Mussolinija blate talijansko ime, da Italiju te akciju pokrivaju sramom u očima svih prijatelja slobode i mira.

Talijani u emigraciji mogu da urade ono što već rade naša braća u domovini koja stenju pod nasiljem i terorom. Talijanski emigranti, naslijednici velikih tradicija našeg naroda, od Santarose, Garibaldija i Ciprianija, stali su uvijek uz bok boraca za slobodu u svim stranama svijeta, ti Talijani moraju priskocići u pomoć španjolskom narodu.

Talijani emigranti, dajte svoj prilog! Manifestirajte svoju solidarnost.

Za demokratsku i prijateljsku Španiju! Za čast Italije!

»VIVA EL FRENTE POPULAR«

Il Nuovo Avanti — U talijanskoj emigraciji dolazi do eksplozija nestavljenja; polet solidarnosti sa španjolskim narodom je ogroman. To konstatiramo vrlo rado i s ponosom. A potpuno smo sigurni da su i u Italiji, pod fašističkim korbačem radnici razumjeli ono što se događa u Španiji, usprkos deformacije režimske štampe, i da su u srcu na strani svoje španjolske braće.

TALIJANSKI ANTIFAŠISTI SE AKTIVNO BORE

Giustizia e Libertà — Pod republikanskim zastavama se već bore — a još više će ih se boriti — uz rame španjolskih milicionera i talijanski antifašisti u društvu antifašista ostalih narodnosti. Boreći se za stvar španske revolucije, talijanski antifašisti znaju da time ubrzavaju talijansku revoluciju.

U ŠPANIJI SE ODLUČUJE SUDBINA DEMOKRACIJE

Il Grido del Popolo — U Španiji se odlučuje sudbina demokracije, sudbina mira. To nije samo borba španjolskog naroda, to je borba svih naroda na svijetu. — Borba za slobodu u Španiji je i naša borba. Naša odgovornost i naša budućnost su u pitanju — živjela španjolska republika!

NEKAK PODROBNOSTI O INCIDENTU Z GORIŠKIM ŠKOFOM V ŠT. VIDU PRI VIPAVI

IZ PRIPOVEDOVANJA OČIVIDCA

Ljubljana, avgusta 1936. — Agis. »Istra« je že prinesla obširno poročilo o incidentu, ki se je izvrsil v Št. Vidu pri Vipavi ob prilikli birmovanja. Goriški nadškof Margotti je ob tej prilikli, globoko prizadet vsled tega incidenta, naglo zapustil ta kraj. Videlo se mu je, da mu je bilo vse zelo neugodno, kljub temu, da so ga prepričevali, da je oseba, ki je to izvala, duševno bolna.

Očividec, ki je bil tega dne tam nam je pravil, da je dogodek zelo vplival tudi na ljudi. Sprva se jim je vsem zdalo, ko so čuli močan glas ženske, takoj po otvoritvi italijanske pridigre goriškega nadškofa, kot da se cerkev podira. Vsem je zastala sapa in pravil vseh je bila, da se bo sedaj že kaj zgodilo, pred čemer je najbolje zbežati in se skriti. Sam škof je obstal, a takoj zapustil prižnico, in pričel deliti birmo,

vidno razburjen. Ko je to storil je takoj stopil na avto, da bo odšel. Prej so ga še skušali potolažiti in mu obrazložiti ves dogodek, toda zaman. Kljub temu, da so povdarjali, da gre za duševno bolno žensko, je takoj odšel v Gorico.

Radi verjamemo, da se je ta dogodek gladko dojmljil vseh in pa tudi zlasti samega nadškofa. Saj to ni prvi slučaj, ko se mu je dalo vedeti, da tu žive Slovenci in da se zahteva pred vsem od njih dušnega pastirja in vodje, spoštovanje njih jezik in narodnih svetinj. Res je bil to morda zelo grob način in od osebe, in ne more nositi zase nabene odgovornosti. Toda obsojati ga ne moremo, kljub temu, ker smo prepričani, da glas te duševne bolane osebe ni oponent na nič, kar bi se dalo obsojati. Vsaka drugačna manifestacija je danes nemogoča in zvezana z težkimi ječami.

OBUPEN POLOŽAJ KRAŠKEGA KMETA DELA IN GARA KOT ŽIVINA NOČ IN DAN — ZA DAVKE

Postojna, avgusta 1936. — Agis. Težko je opisati položaj kraškega kmeta dol od Št. Petra do Sežane. Kdor gleda te kraje, ko se vozi mimo, si sploh ne more misliti, da tu žive ljudje in vztrajajo, čeprav vidi posejane vasi in hišice vseposvod.

Dokler ni bilo fašizma je že še šlo. S Trstom se je dalo mnogo zaslužiti, posebno, ker so tam vse radi kupili in tudi dobro plačali. Vsi so imeli nekaj, da so lahko prodali v Trst, drugi pa so šli na dnevo k železnici, ali pa v mesto. Zdaj pa je vedno slabše. Proda se ne nič, če se, je cena tako nizka, da se ne izplača. Najlepše pa so si odvzeli za letališča, ceste in slično. Tako se danes mimo teh sestranih hiš, vozijo lepi avtomobili, teče električna železnica in elektrika, hodi gospoda v Škocjanskoj jami, itd. ljudje pa od vsega tega nimajo nič in še manj kot nič. Vsa teh-

nika in civilizacija ni niti za stopnjico v prid kmelu in delavcu.

»To niso več ljudje, to je živina. Šel sem malo domov, da bi pomagal bratu pri delu zdaj poleti. Sem namreč v počkuju, pa se še ne čutim za takega. Ja, kjer! Vstajajo ob dveh ponoči in delajo, garajo čez ves dan. Opoldne malo počiščajo in naprej do večera. Jaz nisem tega zmogel, čeprav sem vajen dela z mladih nog, je pripovedoval krepek možak s Kršo, ki ne more pozabiti na svoj dom in se vsako leto vrača, da pomaga domačim.

Ni čudno, da tako propadajo naši ljudje fizično in duševno. Mladi možje, zdravi, hodijo kot starčki. Otroci dele vsodo z ostalimi. Vsi so se zarili v zemljo, v kamen in se ga drže trdno in krčivo, kljub vsem težkim valovom, ki jih hočejo odtrgati od njih.

AKCIJA ZA RAZDELITEV SLOVENSKE IN USTANOVITEV NOVE ŽUPNIJE

Z ITALIJANSKIM ŽUPNIKOM

Reka, avgusta 1936. — Agis. Po popolnemu poitaljanjenju nekaterih slovenskih župnij v tržaškem predmetnju, skušajo italijanske oblasti isto izvesti tudi v večjih podeželskih, čisto slovenskih krajih. Do sedaj so poslali skoraj v vse večje župnije, kjer je večje število italijanskih priseljencev in vojaščev, tako zvane balilске kaplane, ki kažejo svojo aktivnost večinoma samo v tem, da zasledujejo delo domače duhovštine in jo ovajajo fašističnim oblastem. Razne dosedaj izvršene aretacije, konfiscacije in izgoni naših duhovnikov, je bilo večinoma delo teh balilskih kaplanov. V tem pogledu je zlasti mnogo pretrpela fara Trnovo pri Ilirske Bistrici. Zadnji trnovski dekan, pokojni msgr. Kržišnik, je tuk pred smrtjo prejel dekret za izgon; njegovega naslednika, župnika Dolenca, so oblasti izgnale v Jugoslavijo; isto je doletelo župnika Tabackya (Poljak po rodu), ki je bil preko Brennerja izgnan iz Italije, in sicer po zaslugu takratnega balilskoga kaplana v Il. Bistrici, Marka Mocellina, Le-

tos pa so pričeli z akcijo, da bi trnovsko faro razdelili ter bi v Il. Bistrici ustavili novo, katero bi upravljalo današnji tamkajšnji italijanski, ali kakor ga ljudstvo imenuje, »fašistični duhovniki«. Novi fari bi radi priključili polovico vasi, ki spadajo pod trnovsko župnijo, in sicer one, ki ležijo južno-zahodno od Il. Bistrice. Tako bi novoustanovljena župnija, ki bi imela izključno slovenske vernike, razen nekaj priseljencev, dobila italijanskega župnika. To akcijo, ki so jo sprožili razni fašistični oblastniki v Il. Bistrici, zelo podpira reški škof, znan nasprotnik našega ljudstva in našega jezika. Vendar pa se je ljudstvo temu novemu nasilju, s katerim mu hoče fašizem odvzeti še zadnje kar mu je ostalo, poleg tega pa mu nakopati še večjih dajatev, odločno uprl. Tudi tu delajo fašistični oblastniki z vedenjstvo cerkvenih hjerarhov, kateri kljub temu, da s takim delom odvračajo ljudstvo od vere in cerkve, pristajajo na fašistične zahteve in kar je še več, podpirajo jih v njihovi nestrpnosti.

KUNSTELJ FRANCE IZ ŽIROV SPET DOMA

Žiri, avgusta 1936. — Agis. — Na svoj dom se je pred kratkim vrnil dne 22. julija t. i. na meji pri Kopačnicu. Podpleče arretiran jugoslovenski državljan France Kunstelj, lesni trgovec iz Žirov. Po aretaciji je bil prepeljan v koprsko zapore, kjer je bil po temeljitem zasliševanju in na intervencijo neke lešne tvrdke izpuščen iz zapora in poslan domov. Bil je osumljen špionaze, vendar mu niso mogli ničesar dokazati.

SENTVIŠKA GORA DOBILA ŽUPNIKA

Cerkno, avgusta 1936. — Agis. — V začetku tega meseca je bil na sentviški gori instaliran za župnika svetolucijski roják Ciril Munih, ki je do sada služboval v Šmarjah na Vipavskem. Po umrlem župniku Hlišu je fara ostala vse do sedaj brez duhovnika. Novoinstalirana župnika so farani prisrčno pozdravili.

**STRELJSKI JARKI
OB JUGOSLOVANSKI MEJI**

Postojna, avgusta 1936. — Agis. — Večji del obmejnega utrjevanja, do sedaj izvršenega, je bilo defenzivnega, ali vsaj ne izrecno ofenzivnega značaja. Kot pa je razvidno iz poročil, zlasti onih, ki prihajajo iz visoke planote nad Idrijo, so tamkaj tekom zadnjega meseca pričeli s kopanjem strelskih jarkov. S temi napravami zlasti hitijo med raztreseno vasjo Zaglogom v črnovrški okolici, kjer so utrjevalne naprave v delu skoraj nepretrgoma že širi leta in so nekateri kmetje zaradi utrdb odrezani od sveta, kot tudi v okolici vasi Zavratec, ki leži tik ob meji, kjer pa so

šelete tekom letošnjega leta pričeli z utrjevanjem. Razumljivo je, da med našim ljudstvo vzbuja vse to mrzlično razburjenje.

PODTAJNIK VOJNEGA MINISTRSTA BAISTROCCHI V OBMEJNHI UTRDBAH

Trst, avgusta 1936. — Agis. — Kot je naš list že poročal, se je pred kratkim mudil v naših krajih podtajnik vojnega ministrstva, general Baistrocchi. Iz raznih poročil se da sklepati, da je pregledal vso italijansko-jugoslovensko mejo, ali bolje rečeno, utrjevalne naprave in dela na meji od Trbiža, preko Cerkljanskega in Idrijskega do Postojne, Snežnika in dalje proti Reki. Bil je v spremstvu dveh generalov in raznih drugih oseb. Vendar se v posameznih krajih ni mnogo zadrževal, kljub temu, da je ponekod prisostvoval tudi vojaškim manevrom ob meji.

ŠTIRI HIŠE ZGORELE V DOLENJI VASI PRI SENOŽEČAH

Dne 9 t. m. okrog 5 popoldne je začelo nenadoma goreti v gospodarskem poslopju Marije Vidmar v Dolenji vasi št. 8. Slamnata streha je bila takoj v plamenu. Ogenj se je razširil tudi na stanovanjsko hišo, na dve namnji zgradbi, na hlev in na senik. Poleg domačih gasilcev so pritekli gasiti tudi gasilci iz Trsta. Pomagali pa so tudi vojaki in tržaški avangardisti, ki so taborili v bližini. Gasili so 8 ur predno doomejili ogenj. Zgorelo je 250 kvintalov sena, oprema in poljsko orodje. Škoda je velika in je krita z zavarovalnino. Vzrok požara ni ugotovljen. — (Agis).

Kakor sicer obžalujemo, da se na drugi način danes ne da izražati težke boli, ki jo našemu ljudstvu prizadevajo in podpirajo tudi cerkveni glavarji in je vsaka druga možnost že naprej zatrta, smo zadovoljni, da je ta dogodek tako prizadel tudi crkvene in zlasti crkvene krogove, ki bi o krvicah moral najbolj voditi računa in jih skušati kolikor se da povrati.

Dogodek so sledile aretacije. To nič čudnega. Kakor vedno pa iščejo oblasti krvic tam, kjer jih ni. Na vsak način hočejo naprati drugim — zdravim, da so oni udeležni pri tem in da so poslužili za to uboge slaboumnice. Stevilne aretacije do sedaj niso še imeli uspeha. Upamo, da ga tudi ne bodo, ker smo prepričani, da je to spontan izbruh uboge slaboumnce, ki je jedva prišla iz bolnice.

MALE VESTI

— List »Giustizia e Libertà« je poveo akciju za sakupljanje novčane pomoći španskim boricima protiv pobunjenika. Do sada je sakupio oko 15.000 franaka. Redakcija toga lista sakuplja i dobrovoljce koji će se u Španiji boriti protiv fašista.

— »Manchester Guardian« javlja da se u Španiji bori nekoliko stotina talijanskih antifašista.

— Tri talijanski antifašisti su do sada ranjena u borbi protiv španskih fašista kod Saragose.

— 39.000 franaka poslao je u Španiju Talijanski antifašistički komitet za pomoći Španiji 10. ov. mj. U tom komitetu su skoro sve talijanske antifašističke stranke i organizacije. Akcija sakuplja se nastavlja.

— Vojna v Abesiniji ni še nikakor končana. Ras Desta in drugi poglavari so prigli, da bodo brez pristanka vodili gverilo proti Italijanom. To je izjavil dr. Hillaender, šef švedske komisije rdečega križa v Abesiniji, ki se je sedaj vrnil v domovino.

— Fašističke vlasti u Abesiniji konfiscirale su vsa imanja uglednih abesinskih vojskovodja, ki su ostali vjerni Hallu Selasiju.

— Komisija gospodarskih strokovnjakov, ki se je sestala v Adis Abebi in proučila možnosti naseljevanja, je ugotovila, da je

DROBNE VESTI IZ NAŠE DEŽELE

— Italijanska vlada, ki je vzela odkup vsega žita v svoje roke, ga bo takoj plačala kmetom in sicer po 110 in 125 lir za kvintal (mehko in trdo). Vlada sama pa ga bo prodajala po 118 in 133 lir kvintal. To razliko bo potem vlada naknadno dala producentom z odbitkom vseh stroškov.

— Komisija tretje zone za prevzem volne objavlja na podlagi dekreta, da moraju lastniki ovc v tržaški pokrajini vso volno, ki so jo letos nastrigli izročiti v teku 21 do 25 t. m. vojaškemu skladisču v Trstu. (Lloydov stolp). Posebne določbe odrejajo prodajo, selekcijo in kakovost. Vsi prestopki se bodo strogo kaznovali.

— V Gradiški pri Gorici sta trčila pretekli teden dva avtomobila pri tem je bil ubit 16-letni Martelanc Danilo iz Trsta.

— Pred goriškim sodiščem sta bila obsojena 27-letni Poberaj Franc na 2 leti 15 dni in 4.550 lir denarne kazni in 29 letni Kos Ivan na 1 leto in pol ter 1.800 lir denarne kazni, ker sta v noči 9/10 maja t. l. ukradla nekaj jestivin in nekaj denarja Michaela Baučarju. Vsi so iz Kanala pri Gorici.

— 50-letni Josip Hubad iz Idrije je bil pred goriškim sodiščem oproščen zaradi razpečavanja ponarejenih bankovcev.

— V spomin na sankcije bodo v vseh občinah vzidali 18 novembra spominske vlošče.

— 10.000 lir je poslal Mussolini goriškemu prefektu, da jih razdeli med male kmete, katere je zadnja toča spravila skoraj na beraško palico in jih uničila vinski pridelek.

— Na Joufl Fuartu (2.668 m) v Karniji se je ubil Adolf Joos, lastnik goriške gostilne »Unione«.

— 21-letni Laban Josip in 18-letni Franc Peternej iz Cerknega sta bila ovanjena sodišču zaradi bega čez mejo.

— 24-letni Anton Bavec, jugoslovanski državljan, je bil obsojen pred tržaškim sodiščem na 380 lir denarne kazni, ker je pritihotil čez Postojno 10 kg kave.

— Novim talijanskim poslanikom u Beogradu imenovan je Mario Indelli, dosadanji talijanski poslanik u Tiranii. Konte Viola di Campalto, dosadanji poslanik u Beogradu, premješten je u ministarstvo u Rim.

— Strašna nesreča u Krnici dogodila se u nedeljo po noći. U kući Buršića Josipa, radnika u Krapanjskom rudniku, eksplodiralo je iz do sada nepoznatih razloga dinamit. Josip Buršić je smrtno ranjen, a tako i njegova žena, dok je njihova djevojčica zadobila neznatne ozljede. Buršić su u bolnici amputirali ruku, izvadili oko i izvršili dva puta transfuziju krvi, dok je njegova žena, uz ostalo, izgubila nos. Sumnja se da će Buršić ostati na životu.

— U Labinskim rudnicima se dogadjaju svakodnevno teške nesreće. Prošlih dana su ranjena četiri radnika, što teže, što lakše. Ranjeni su: Mikuljan Ante iz Krapnja, Ivan Pamić iz Labina, Korenić Jure iz Korenića kod Kantana i jedan Talijan.

Te neprestane nesreće dokazuju kako se u tim rudnicima posvećuje vrlo mala pažnja životu radnika.

— U Marčani je motocikl povozi Anu Bulić Mijinu. Ana je teže ranjena. Morat će ostati u bolnici dva mjeseca.

— Malinarić Marija iz Roča je dobila nagradu od 600 lira radi plodnosti.

— Mussolini je dao 4000 lira pomoći seljacima Pazina, koji su stradali od tuče.

— Za novega poveljnika »timavskog« divizije, ki ima svoj sedež v Trstu, je bil imenovan te dni general Renzo Dalmazzo. Doslej je poveljeval II. eritrejski diviziji in je sodeloval v vzhodnoafriški vojni.

— V Trstu in Puli se je zadnje dni mudila 1. eskadra italijanskega vojnega brodovja, sestavljena iz dveh modernih križark in večjega števila rušilcev.

— V Kanalu je dobila krajevna fašistična organizacija novega komisarja. Dosadanji vodja Cassanego je bil odstavljen. Za komisarja je bil imenovan Figlioli.

— V Hrenovici je občinska uprava nakuipa dva radnika sprejemnika za šolo, hkratu pa je naklonila večji znesek tudi »dopolavoru« za knjižnico.

TRGOVINA NA GORIŠKEM

REFERAT PREFEKTA CIAMPANIJA

Na zadnji seji deželnega odbora za korporativno gospodarstvo je goriški prefekt Ciampani izčrpno referiral o položaju trgovine v goriški provinci, iz katerega povzemanamo naslednje podatke.

Zapora tujih tržišč v času sankcij ni imela občutnih posledic na izvoz sočivja in sadja iz goriške pokrajine. Letošnje češnje niso niti po količini, niti po kakovosti dosegle pridelke prejšnjih let, kljub temu pa so tržišča v Avstriji in Münchenu konsumirala veliko količino letošnjega pridelka. Do 30 junija t. l. je bilo poslanih 4.500 q češnjen v Austrijo, 2.000 v Nemčijo, to je skupno 6500 q iz Gorice in Krmina, ki sta glavna izvozna trga tega blaga. Za te češnje so dobili čez miljon lir, ker se je cena ukupno okrog 160 za q. To je vsekakor zadovoljivo, ker izkupiček presega izkupička iz zadnjih dveh let. Izvoz graha, fižola in breskev je zadovoljiv, čeprav je popolnoma izostal izvoz v Jugoslavijo in na Češko. Ta izguba je bila konpenzirana s tem, da so blago prodajali v notranje pokrajine. ne da bi pri tem padla cena.

Prefekt pravi, da so trgovci zelo disciplinirani in samo v redkih primerih so morale poseči vmes sodniške oblasti. Dne 26 nov. 1935 je bil ustanovljen v Gorici turistični urad, ki bo pospeševal tujski promet na Goriškem.

V deželi je 179 zadružnih konzumnih društev (kooperativ) s 9.472 člani. Imovina teh je precejšnja in stanje je povoljno.

»Societa Ammassi e Vendite Collettive«, ki se je predkratkim ustanovila, dela skupno z društvom »Agraria Giuliana« in prefekt pravi, da bo to znatno zboljšalo položaj goriškega kmeta, ker kupuje pridelke po ugodenih cenah.

Vlada je letos izvedla popolno nadzorstvo glede žita. Popisala je ves pridelek in določila koliko ga morajo kmetje prideti in koliko obdržati. Žito pa bodo pro-

dajali samo državi. S tem hoče preprečiti spekulantom, da bi si nagromadili velike količine žita in da bi mu potem navili ceno. Gotovo je tudi pri tem važen predvsem političen in vojaški moment, ker Italija kljub veliki žitni bitki še sedaj ni v pogledu žita avtonomna.

Goriška pridelka letno 500.000 q mleka. Od teh za konsumirajo doma 200.000 q, 250.000 q pa gre za sir, maslo, skuto itd.

Zadružnih mlekarov je 164, samo ena je v privatnih rokah (Romans). Te mlekarne predelajo 204.000 q mleka in izdelajo 5.500 q surovega masla, 3.000 q sira in 1.300 q skute. Prodaja sira je zvezana z velikimi težavami ker so cene nizke in konkurenca je velika. Surovo maslo gre v veliki meri v Trst za Delavske zadruge (Cooperative Operae) za katere posebna komisija določi ceno.

Razmerek v mlekarah niso najidealnejši in ta panoga industrije se ne razvija najbolj izdatno, kot bi se mogla, ker zadeva na mnogo težav. Prefekt navaja sledeče ovire: Preveč je mlekar z malim ali zelo skromnim prometom in obratom (dnevno 1 do 1.25 q mleka). Prefektov dekret je zato omeil ustanavljanje takih manjih mlekarov. Mnogo je lokalov, ki so neprimerni in nezadostni, temu so hoteli odporočiti z razpisom konkurza za opremo mlekarov s strani deželnega inzpektorata za poljedelstvo. Velika ovira je tudi nezmožno osobe brez strokovne izobrazbe in pomankljiva obdelava. Zato so ustanovljeni direkti mlekarov v Tolminu, ki jo z velikimi stroški vzdržujejo omneni inzpektorat in druga društva. Dnevno obdelata 150 q mleka izdelata 2 q surovega masla in 12 q sira. Ta mlekarne je zelo pripravna za propagando reorganizacijo mlekarov.

V Dornbergu se je ustanovila nova zadružna za prodajo vina. Zadružne kleti v Vipavi, Krminu in Selu so bile razširjene. (Agis).

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

ZABORAVLJENO U UREDU JUGOSLOVENSKE MATICE U ZAGREBU

Prije par godina neko je ostavio u uredu Jugoslovenske Matice u Zagrebu kutiju sa raznim ruhom. Kasnije nije po to došao, kako je bio rekao. Bit će da je zapravo gdje je to ostavio.

Pozivlje se vlasnik, neka se javi u uredu Jugoslovenske Matice u Zagrebu, Varšavska ul. 6, ili neka javi svoju adresu, da mu se uzmognye poslati što je njegovo. Jugoslovenska Matica u Zagrebu.

JUGOSLOVENSKA Matica U ZAGREBU

Želi da sakupi sav materijal koji se odnosi na našu nezaboravnu Istru, naš gordi Trst, sunčanu Goricu, ubavu Rijeku i ostale naše porobljene krajeve.

U tu svrhu moli sve prijatelje naše nezaboravne Istre i ostalih naših krajeva, koji imadu, da joj pošalju na poklon slike (razglednice i fotografije) iz spomenutih krajeva, osobito povjesnih objekata, po mogućnosti i sa kratkim opisom.

One, koji ne mogu toga pokloniti, moli, da joj pošalju na uvid, a ona će to dati ev. fotografirati te sve vratiti vlasnicima sa zahvalnošću neoštećeno, preporučeno. Odbor Jugoslovenske Matice za savsku banovinu Zagreb.

VSEM, KI ISČEJO DELO V ZENICI!

Emigrantsko društvo »Gortan-Bazovica«, podružnica v Zenici (Bosna), izjavila vsem, ki isčejo delo v Zenici, bodisi v rudniku ali topilnicah (plavžih) da sedaj ni mogoče zaposlit nobenega. Zato društva naj ne pošljajo nikogar v Zenico. Na razne intervencije društva samega so jim odgovorili, da bodo reducirali v topilnicah 200 delavcev. Prav tako tudi v rudniku ne sprejemajo nikogar, ker delavci delači sedaj v rudokopih samo 14 do 16 dni mesečno. Kadar bodo sprejemali nove delavce, bo to pravočasno objavljeno v našem listu.

ČEŠKOSLOVAŠKI LISTI O OBUPNEM POLOŽAJU NAŠE MANJŠINE V ITALIJI

Tudi češkoslovaška javnost se že vedno z vso vnoemo zanima za naše brate v Italiji. Tako so n. pr. »Lidove Listi«, organ katoličke Češkoslovaške ljudske stranke v početku junija priboljili članek o jugoslovenski zunanji politiki, datiran iz Beograda. Članek ugotavlja, da je italijanska politika nasproti naši manjšini v Italiji velika ovira za bližanje med Jugoslavijo in Italijo. Dalje omenja prepoved slovenskega jezika v tržaških cerkvah.

»Narodni politika«, najbolji razširjeni list na Češkoslovaškem, je dne 2 julija priobčil kratek članek o verskem položaju naše manjšine v zvezzi s prepovedjo slovenskega jezika v tržaških cerkvah.

»Narodni politika«, najbolji razširjeni list na Češkoslovaškem, je dne 2 julija priobčil kratek članek o verskem položaju naše manjšine v zvezzi s prepovedjo slovenskega jezika v tržaških cerkvah.

S. E. MARINETTI IDE NA KONGRES PEN KLUBOVA U BUENOS AIRES

Talijanske delegate za kongres PEN klubova u Buenos Airesu predvodi i ove godine Marinetti. On će održati na kongresu predavanje koje nosi naslov: »Svjedočanstva pjesnika vojnika Istočne Afrike«, što znači Marinettijeva. To je onaj Marinetti koji je na lanjskom kongresu PEN klubova obečao da se naš narod u Julijskoj Krajini neće kulturno progredi; onaj koji je ispeljeval panegirike o masakriranju Abesinaca, pretpredstnik Talijanske akademije, osnivač futurizma itd. itd.

Ako članovi kongresa PEN kluba dozvoli Marinettiju da iznese svoja »Svjedočanstva«, tada bi i delegati PEN klubova iz Jugoslavije morali da iznesu naša svjedočanstva. U protivnom slučaju će potvrditi izrek jednog našeg književnika po koj bi članovi PEN kluba »bili krežube babe koje klipšu za budućnostu osvrnući se na svoju sterilnu prošlost«.

U CIJELOJ ITALIJI SE VRŠE MOLITVE ZA SPANIJU

»La Corrispondenza« izvješčuje da se u svim crkvama Italije vrše molitve za Spaniju. Moliti se za poraz »bezbožnika« i za pobjedu generala Franca i njegovih marokanskih muslimana koji pod zastavom sa poljumesecom i zvijezdom ubijaju španске katolike u Španiji. A »Corriere istriano« pozvalje starije na Svetu pričest, jer dječaci i djevojčice su to već izvršile sa namjerom i molitvom za pobjedu katoličkih generala u Španiji.

Amber Aradom — — — Amber Alagi — — —

Naši iseljenici u Americi govore

Slovenski delavci obsojamo Mussolinijevo diktaturo in zlasti nimamo beseda, da bi dovolj ožigovali deportacije Slovencev in Hrvatov iz Primorja v Italijo in celo v Afriko. V resnici je to velika krivica in lopovčina, kar počenja Italijanski diktator.

Fašizem je barbarizem v obleki civilizacije. Vse, kar je nazadnjaškega, se nagonsko nagiblje k fašizmu.

(Prosvera — Chicago)

U FOND „ISTRE“

Getaldić Ilko, major, Zemun D 25.—
Starac Smiljan, rudnik Dre-nica, Vučitrn D 30.—
U prošlom broju objavljeno D 39.230.60
Ukupno D 39.285.60

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list

Pred 50 godina

Od sada unapred ćemo redovno u svakom broju donašati izvukte iz »Naše Sloga« pred pedeset godina. To će zanimati, nadamo se, i mladje i starije. Starije radi toga što će im osvježiti mnoge uspomene, a mladje radi toga što će imati priliku da upoznaju naročito če iz tog doznati gdje koji detalji naše novije povijesti, a naročito če imati priliku da upoznaju duh koji je vladao medju našim narodom u Istri tada doba i medju našim ljudima koji su taj naš narod vodili. Izvukte donašamo u pravopisu tega doba bez izmjena. Op. ur.

JURINA I FRANINA

Franina: V' Opatije da nesmeju deca kantant hrvatski!

Jurina: A neka sad veli kantant hrvatski, a deca pak nemški onu staru:

O majn liber Aguštin,

Ales ist hin al pak ovu novu:

O majn kajner Vilhelmin,

Mi nemarimo za Berlin.

Franina: Jure ti imaš glavu.

Jurina: Ima i ... *

Iz Buzešine nam javljaju, da tamo još nisu izložene listine u svrhu obavljenja općinskih izborah. Ako se listine za koji dan neizlože, znati će naši, što njim je činiti; obratiti se naime, makar brzovoj, na ministarstvo nutarnjih poslova u Beču. Netreba da ih to učini stotina, dosta je